били Јевреји Сефарди, те да се њихов перманентни карактер може посматрати не само као засебна вредност већ и у кључу јединствене историје овог подручја.

Мср Драгана М. ЈОВАНОВИЋ ВАСИЋ
Истраживач сарадник
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
draganajo25@gmail.com
dragana.jovanovic@fil.bg.ac.rs
ORCID: 0000-0002-7279-7843

ПОТРАГА ЗА АМЕРИЧКИМ ПЕЈЗАЖИМА

Стефан Синановић, *На путу за Небраску: тринаест есеја + Човјек непрекидно тужан*, Штампар Макарије, Београд 2026

Прва књига Стефана Синановића (1995), посвећена књижевним и кинематографским остварењима америчке културе, може се ефектно описати кроз одредницу есеја из визуре Миодрага Павловића, као специфична структура која „подразумева особену мешавину доживљаја и знања, искуства и умовања. Он је узбудљив пресек наше душевне истовремености".[1] *Душевна истовременост* младог аутора скицирана је географски веома удаљеним пределима, који се, међутим, представљају готово суматраистичким одредницама, тако да се Јасиковац поистовећује са Кедровим врхом (18), а друштвена и породична искушења пред становницима различитих предграђа, у која се враћају уморни од целодневних путовања, показују се међусобно самерљивим. Синановићеви есеји ефектно су уоквирени доживљајем прочитаног и сагледаног, тако да сазнајна и херменеутичка димензија есеја постају само још једна нијанса искуства, стеченог на путу кроз литературу.

Насловна одредница *На путу за Небраску* обједињује неколико важних елемената књиге Стефана Синановића, најпре маркирањем путоказа који творе појединачне есеје – роман Џека Керуака *На путу* и албум Бруса Спрингстина *Небраска* – а потом и указивањем на основне, црвене нити које уланчавају тринаест есеја посвећених литерарним и филмским јунацима на рубу егзистенцијалне кризе, посредством изузетно фреквентне појмовне метафоре којом се живот и путовање изједначавају. Путовања на којима стасавају јунаци Синановићевих есеја омеђена су америчким топонимима, карактеристичном музиком и кул-

[1] Миодраг Павловић, *Рокови поезије*, Српска књижевна задруга, Београд 1958.

турним референцама, тако да се свако тумачење обремењује књижевним, ликовним, филмским и музичким асоцијацијама, ради лакше и смисленије оријентације на путу без краја и конца. Небраска из истоименог музичког албума оставља своје отиске на плану специфичног пејзажа на корицама књиге, а потом и одабира карактеристичне ватрене боје којом је исписана кључна реч, да би се на концу, променом форме, најзад дошло до песме. Песма на овом месту није *song*, али јесте *poem* која тежи међусобном поистовећивању оних који, „такође ружни, несебични, непрекидно тужни", певају и слушају „de profundis" (188), какви су јунаци безмало свих Синановићевих есеја, вођени „блиставим сјајем дезинтегришућих снова" (68). Речи Џона Апдајка, посвећене Чиверовом виђењу америчких предграђа, функционишу као ефектна сума егзистенцијалних мука пред које је стављен савремени човек, било да се његови унутрашњи немири огледају у пејзажима Олингера, Норт Колдвела, Шејди Хила или Балтимора.

Тринаест есеја који творе књигу *На путу за Небраску* повезани су у логичну структуру ауторовом креативном жицом и промишљеним, нијансираним изразом, којима се превазилази њихова – како се то на први поглед чини – тематска разноликост. Стефан Синановић настоји да уведе читаоца у жељену атмосферу, успостављену посве лирским тоном и реминисценцијама на сопствено читалачко искуство, тако да сведочимо о разбокоравању мисли есејисте. Притом, сазнања и интерпретативни домети до којих аутор долази никада нису представљени као воћка која се убире, спремна и зрела, него се чини као да је пред нама развојни пут младог стабла, са воћем које зри пред нашим очима, тако да полако постајемо свесни значаја његових сокова. Другим речима, Синановић ужива у потрази, нијансирању суптилних трагова који творе предмет есејистичког разматрања, било да су у питању прозни опуси америчких класика, неке од највољенијих телевизијских серија или музички албуми који су обележили поглед на свет епохе, будући да се њихова зрачења међусобно прожимају и посматрају у једнаком светлу јединке остављене пред немилосрдним временом, друштвом и животним токовима. У описаној визури, није необично да се између корица исте књиге пронађе простор за Фленери О'Конор, породицу Сопрано, авантуристичке или трилер романе, филмове ноар жанра, мистерије и полицијске тематике, али и за Џека Керуака, Томаса Пинчона, Џона Стајнбека, Боба Дилана и Бруса Спрингстина. Калеидоскопска визура Стефана Синановића вешто доказује подударност између уметничких остварења различитих сензибилитета и поетичких вредности, као универзалних прича са дуплим дном, које почивају на раскораку између усамљености и сјаја, ескапизма и магловите наде. У таквој констелацији есеј се посматра христићевски, као израз „мисли која постаје егзистенција, која се стално издиже из живота да би га осветлила, и која се стално враћа у живот

да би га водила”.[2] Аутор допушта себи да одступи од текста и препусти се набујалим мислима (17), тако да се остварења америчког XX и XXI века тумаче у ретким али драгоценим релацијама са стваралаштвом Ивана В. Лалића, Џејмса Џојса или Хомера, као и искуственог доживљаја одрастања, вашарске атмосфере, ноћне вожње аутомобила, односно голог људског живота „који се пакосно и за инат кочопери под теретима који се труде да га здробе” (116).

Амбивалентни јунаци америчких серија и литературе смештени су у просторе „сувише летаргичне нормалности” (167), од којих одударају наглашеном потребом за саморазумевањем и епифанијом у сазнајном смислу (22), која би им донела краткотрајни предах од угодности која гуши (19). Жанровске конвенције остварења којима Стефан Синановић приступа функционишу као оквир, чијим кривљењем и празнинама одише свест о опсесијама које море читаве генерације, тако да се уочавањем неправилности или особености конкретног остварења долази до потпунијих увида о човечанству. Теме као што су значај породице и пријатељства, испразност живота, религиозност и спас душе у смутним временима, као и потреба за пркосом који би покренуо медитативну димензију путовања, представљају жижне тачке у којима се различити есеји сусрећу и међусобно тумаче, спрам друштвенополитичких питања која бављење уметношћу нужно отвара. Идеја интелектуалне и емоционалне слободе поставља се као својеврсно исходиште путовања кроз књигу, живот и спознају, са увидом да се само „путовањем може контаминирати мучни осјећај клаустрофобије и отуђености” (85). Мапиране димензије постојања засноване су на пречестим сусретима са „слијепим улицама и празним пољанама живота” (10–11), које наводе јунаке да преиспитују разлику између добра и зла, што је суштинска дилема на којој почива књига есеја Стефана Синановића. Негде између прозне запитаности Фленери О’Конор, о (не)извесности проналаска доброг човека (42) и провокативног одговора Спрингстиновог вишеструког убице, на концу песме: „Изгледа да постоји зло у свету” (122), подвлачи се позиција непрекидно тужног човековог бивствовања. Брижљиво насликани и емотивно нијансирани пејзажи епохе коју аутор обухвата, тумачи и прозире показују нужност људске потребе за поистовећивањем као видом препознавања једнаких, тужних усамљеника који кроз исту литературу, џинс или ознаку „буквално ја” настоје да остваре своју жарко жељену аутентичност.

Идеја која функционише као премиса промишљању и проживљавању тековина културе упечатљиво је описана у завршници есеја посвећеног сновима и тихим дилемама Тонија Сопрана, где се каже да су „све велике приче [...] повезане разноврсним и слојевитим спонама с непредвидљивим натукницама у себи, или са великим вјетром – над нама” (40).

[2] Јован Христић, „Анатомија есеја”, *Поезија и критика поезије*, Матица српска, Нови Сад 1957.

Ветар, планински врхови, птице и бескрајност хоризонта као оличења сложености и недокучивости смисла који се надвија над индивидуалним судбинама готово лајтмотивски провејавају кроз есејистички израз Стефана Синановића, понегде позајмљени из тумачених остварења, али увек домишљени и дочитани у целину коју твори књига *На пӯтӯ за Небраску*. Према истом принципу, натукнице којима се обележавају унутрашњи немири, егзистенцијалне клопке и запитаност над основним хуманистичким вредностима формирају се кроз сталну сумњу, преиспитивање, смуцање, лутање и трагање за одговорима (140) којих, на концу, можда ни нема.

* * *

Књига есеја *На пӯтӯ за Небраску* темељи се на свести о нераздвојивости живота, литературе и филозофије, која омогућава стално трагање и путовање између различитих крајности омеђених америчком културом XX и XXI века. Есејистички израз Стефана Синановића достиже изузетно високе естетске домете када аутор допусти себи да буде присан, саживљен са уметношћу, тако да збирање и обнављање искустава и сазнања постане основа његове речи, док теме са израженијом полемичком интонацијом, природно, бивају лишене лирског штимунга, али зато задобијају јаснији увид у ауторове друштвенополитичке преокупације. Ужитак у потрази за америчким литерарним пејзажима, музичким нумерама и кадровима серија које су обележиле читаве жанрове и генерације верних гледалаца обједињен је метафориком путовања, на које ваља поћи, заронити у сутон, у потрагу за добрим човеком, слободом, сазнањем и смислом. Нешто ће се успут и пронаћи.

Мср Ленка С. НАСТАСИЋ
Истраживач приправник
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
lenka.nastasic@ff.uns.ac.rs
ORCID: 0009-0008-9755-7919

„ДА ВЕЋ ЈЕДНОМ БУДЕ КРАЈ”

Владимир Вујовић, *Слободни удари*, Народна библиотека „Јован Поповић” – Партизанска књига, Кикинда 2025

Иако се Владимиру Вујовићу може пришити етикета *младо̄ аӯто̄ра*, у питању је потпуно формирани стваралац, обимом невеликог али квалитетом врло уједначеног опуса, који чине романи *Силенцио* (награђен